
РОЗДІЛ ІХ. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.98>

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

Барган С.С.,

магістр права,

викладач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету №2

Криворізького навчально-наукового інституту

ORCID: 0000-0002-1706-0355

e-mail: sergiusbargan@gmail.com

Барган С.С. Проблеми нормативного регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого.

У статті розглядається пізнавальна спрямованість діяльності слідчого на досудовому розслідуванні. Наголошено, що пізнавальна діяльність в процесі розкриття і розслідування кримінального правопорушення обумовлюється передбаченими положеннями чинного КПК України процесуальними засобами, що насамперед зорієнтовані на пізнання обставин, що підлягають встановленню. Безумовно, ці засоби мають сприяти отриманню нових знань про обставини, що мають значення для кримінального провадження, але відповідно до ч. 8 ст. 223, ч. 5 ст. 280 КПК України, якщо досудове розслідування завершено, терміни закінчилися чи воно було зупинено, діяльність слідчого, пов'язана з пізнанням минулих подій припиняється через заборону проведення слідчих (розшукових) дій. Проте до процесуальних засобів пізнання відносяться не лише слідчі (розшукові) дії, серед яких у розрізі гносеологічної спрямованості варто виокремити заходи забезпечення кримінального провадження, такі як затримання, тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, арешт майна. Однак, оскільки нормативне регулювання слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження залишається невизначеним, виникає питання про можливість або неможливість використання цих заходів поза межами строків досудового розслідування для отримання доказів у кримінальному провадженні, не порушивши загальні засади кримінального провадження (верховенство права, законність, розумність строків). На цій під-

ставі висловлено думку, що пізнавальна природа деяких заходів забезпечення кримінального провадження обумовлює недосконалість нормативного розмежування слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження, враховуючи їхнє загальне визначення у нормах кримінального процесуального закону. Зрештою порушено питання про можливість слідчого отримувати інформацію про обставини вчинення кримінального правопорушення через заходи забезпечення у зупиненому кримінальному провадженні.

Ключові слова: заходи забезпечення; пізнавальна діяльність; процесуальні засоби; слідчі (розшукові) дії.

Barhan S., Problems of normative regulation of procedural means of cognitive activity of the investigator.

The article examines the cognitive orientation of investigative activity during pre-trial proceedings. It emphasizes that cognitive activity in the process of disclosing and investigating a criminal offense is determined by the provisions of the current Criminal Procedure Code of Ukraine, procedural means primarily aimed at understanding the circumstances to be established. Undoubtedly, these means should contribute to obtaining new knowledge about circumstances relevant to criminal proceedings, but in accordance with Part 8 of Article 223 and Part 5 of Article 280 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, if pre-trial investigation is completed, the terms have expired, or it has been suspended, the investigator's activity related to understanding past events ceases due to the prohibition on conducting investigative (search)

actions. However, investigative (search) actions also include measures to ensure criminal proceedings, such as detention, temporary access to items and documents, temporary seizure of property, and property arrest. However, since the regulatory framework for investigative (search) actions and measures to ensure criminal proceedings remains vague, the question arises about the possibility or impossibility of using these measures outside the deadlines of pre-trial investigation to obtain evidence in criminal proceedings without violating the general principles of criminal proceedings (primacy of law, legality, reasonableness of deadlines). Based on this, it is suggested that the cognitive nature of some measures to ensure criminal proceedings reflects the imperfection of the regulatory distinction between investigative (search) actions and measures to ensure criminal proceedings, considering their general definition in the norms of criminal procedural law. Finally, the question is raised about the investigator's ability to obtain information about the circumstances of committing a criminal offense through measures to ensure in a suspended criminal proceeding.

Key words: security measures; cognitive activity; procedural means; investigative (search) actions.

Постановка проблеми. Діяльність слідчого на стадії досудового розслідування головним чином є пізнавальною, оскільки передбачає отримання достовірних знань про фактичні обставини вчиненого кримінального правопорушення. Водночас ретроспективний характер пізнання обставин, що підлягають доказуванню, регламентованих ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), не може відбуватися без використання засобів виявлення, фіксування та перевірки доказової інформації, що унормовані положеннями кримінального процесуального закону (ст. 93 КПК України). Безумовно, в межах досудового розслідування до основних процесуальних засобів збирання доказів або перевірки вже отриманих доказів належать слідчі (розшукові) дії, пізнавальна природа яких сприяє синтезуванню нових знань, що мають значення для кримінального провадження. Однак у випадку завершення досудового розслідування, закінчення строків або внаслідок його зупинення, діяльність слідчого, пов'язана з пізнанням фактів, що існували в минулому, припиняється через заборону проведення слідчих (розшукових) дій (ч. 8 ст. 223, ч. 5 ст. 280 КПК України). Зазначені положення покликані унеможливити подальше пізнання обставин кримінального правопорушення поза межами строків досудового розслідування та не допустити порушення загальних засад кримінального провадження, насамперед, в частині дотримання

принципів верховенства права, законності та розумності строків.

Разом з тим, процесуальні норми не містять заборони щодо використання поза межами строків розслідування інших процесуальних засобів (крім слідчих (розшукових) дій) для пізнання обставин вчинення кримінального правопорушення. До таких процесуальних засобів слідчого слід віднести окремі заходи забезпечення кримінального провадження, які не позбавлені пізнавального змісту.

Таким чином, недосконалість правового регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого обумовлює актуальність наукового дослідження теми, що поставлена у заголовку до цієї статті.

Метою дослідження є розгляд проблем нормативного регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого в частині заходів забезпечення кримінального провадження. Досягнення вказаної мети потребує визначення пізнавальної сутності заходів забезпечення кримінального провадження щодо можливості / неможливості їх застосування поза межами строків досудового розслідування.

Стан опрацювання проблематики. Проблемам нормативного регулювання процесуальних засобів пізнання обставин вчиненого кримінального правопорушення присвячено низку наукових досліджень вітчизняних фахівців не лише у галузі кримінального процесу, але й криміналістики. Зокрема О.В. Авраменко, В.П. Бахін, Р.І. Благута, О.О. Бондаренко, А.В. Ватраль, В.А. Журавель, Л.М. Лобойко, Є.Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков, М.В. Салтевський, В.М. Тертишник, А.Я. Хитра, К.О. Чаплинський, В.Ю. Шепітько, М.М. Шумоло, О.О. Юхно та інші, розглядаючи теорію і практику кримінального процесуального доказування, наголошують на винятковій пізнавальній сутності слідчих (розшукових) дій, які слугують засобом отримання достовірних знань (доказів), необхідних для належного виконання завдань кримінального провадження. Водночас, попри наявність змістовних напрацювань з гносеологічної природи слідчих (розшукових) дій як засобів пізнавальної діяльності слідчого в кримінальному провадженні в цілому, та під час досудового розслідування зокрема, питання щодо можливості застосування деяких видів заходів забезпечення кримінального провадження поза межами строків досудового розслідування задля отримання інформації про вчинене кримінальне правопорушення залишаються дискусійними, а, отже, потребують подальшого обґрунтування.

Виклад основного матеріалу. Не вдаючись до ґрунтовного розгляду гносеологічної природи пізнавальної діяльності слідчого, варто зазначити, що специфіка процесу розкриття і розслі-

дування кримінальних правопорушень полягає у чіткому нормативному регулюванні. Маючи встановлену кримінальну процесуальну форму, відповідно, слідчий обмежується у засобах процесуального пізнання, що не тільки забезпечує допустимість, достовірність та достатність одержуваних доказів, але і сприяє недопущенню порушень прав та свобод учасників кримінального провадження. Кримінальний процесуальний закон для забезпечення достовірності фактичних даних визнає їх доказами у тому випадку, якщо вони отримані з джерел, передбачених законодавчо (ст. 84 КПК України), і не будь-якими, а лише визначеними засобами (ст. 93 КПК України) [1, с. 50]. Так, під час досудового розслідування пізнання обставин кримінального правопорушення відбувається з урахуванням ч. 2 ст. 93 КПК України, яка містить положення про процесуальні засоби збирання доказів, серед яких виокремлюють: слідчі (розшукові), негласні слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, передбачені кримінальним процесуальним законом.

В пізнавальній площині слідчі (розшукові) дії за своєю конструкцією найбільш пристосовані для пошуку та фіксації фактичних даних, що використовуються у процесі доказування. Оскільки, як справедливо зазначає С.Л. Лисаченко, якщо розглянути пізнання події злочину у вигляді процесу отримання сукупності певної інформації, то й про слідчі (розшукові) дії доречно говорити як про засоби отримання такої інформації [2, с. 9]. Саме тому на думку багатьох науковців вони небезпідставно вважаються основними засобами отримання відомостей, що мають значення для кримінального провадження [3, с. 15; 4, с. 22]. З іншого боку, в нормативній площині правила та умови проведення слідчих (розшукових) дій детально регламентовані, в тому числі й у частині прямої заборони їх проводити, якщо строки досудового розслідування закінчилися, або виникли підстави для його зупинення (ч. 8 ст. 223 та ч. 5 ст. 280 КПК України). У разі порушення встановленого правила, отримані докази визнаються недопустимими. Проте для опосередкованого (раціонального) пізнання обставин вчиненого кримінального правопорушення залишаються інші засоби збирання доказів, використання яких не обмежується стадією досудового розслідування. До них належать і деякі види заходів забезпечення кримінального провадження, такі як затримання, тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна. Застосування останніх хоча і передбачає досягнення дієвості кримінального провадження, але фактично вони мають пізнавальну сутність і полягають в отриманні нових знань шляхом реалізації слідчим раціональних методів пізнання (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення, абстрагування).

В теорії кримінального процесу мету заходів забезпечення прийнято розглядати у розрізі здійснення кримінального процесуального примусу, що зазвичай обмежує права і свободи учасників кримінального провадження. За такого підходу заходи забезпечення кримінального провадження є інструментом створення сприятливих умов для належного виконання завдань кримінального провадження, забезпечуючи його дієвість. Але, на наш погляд, останнє викликає неоднозначну оцінку, тому що декларована дієвість у ст. 131 КПК України не містить відповідних критеріїв, за якими її можна встановити. В науковій літературі зазначається, що критерій дієвості досягається у разі забезпечення ефективної реалізації завдань кримінального провадження в цілому, та завдань окремих стадій кримінального провадження зокрема, залишаючи осторонь чималий вплив заходів забезпечення й на процес доказування [5, с. 53-54]. Так, схилення суб'єктів кримінального провадження до належної поведінки при обранні заходів забезпечення є основною, але не єдиною кримінальною процесуальною функцією, яка призводить до досягнення дієвості кримінального провадження. На нашу думку, змістовне наповнення заходів забезпечення не може ігнорувати факт отримання відповідної інформації при їх застосуванні, вказуючи на наявність пізнавального аспекту, що в процесі доказування слугує гарантіями його здійснення. Здебільшого пізнавальний аспект заходів забезпечення впливає на дієвість кримінального провадження через встановлення причетності (приналежності) отриманих відомостей до конкретного кримінального провадження, а також визначення достовірності вже зібраних доказів. Зазначене зумовлене тим, що внаслідок накопичення доказів, зібраних за результатами проведення слідчих (розшукових) дій, нерідко виникає потреба у використанні інших процесуальних засобів, покликаних перевірити достовірність отриманої інформації. Причому з огляду на зміст норм КПК України заходи забезпечення кримінального провадження в якості пізнавальних засобів слідчий може застосовувати поза межами строків досудового розслідування.

Серед заходів забезпечення кримінального провадження як інших процесуальних засобів збирання доказів найбільш виразну пізнавальну спрямованість мають: тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, накладення арешту на майно, а також затримання особи.

Тимчасовий доступ до речей і документів (ст. 159 КПК України) реалізується шляхом надання дозволу стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться відповідні речі та документи, ознайомитися з ними, зробити копії і, за умови прийняття відповідного рішення,

вилучити їх (здійснити їх виїмку). Таке положення не обмежується примусом з метою примусу, тому що під час отримання тимчасового доступу до речей і документів створюються умови для здійснення пізнавальної діяльності (збирання доказів), здобуваючи нові знання щодо обставин, які підлягають встановленню. При цьому зміст аналізованої процесуальної норми не передбачає, що отримані при тимчасовому доступі речі та документи у підсумку можуть бути використані як докази в кримінальному провадженні, незважаючи на логічну обґрунтованість таких дій. Однак в судовій практиці Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ зазначений підхід не знайшов свого відображення. Навпаки, в Узагальненні судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження висловлено позицію, що цей захід, головним чином, не може бути використаний для збору доказів, а слідчі нерідко зловживають ними, прирівнюючи кінцеву мету тимчасового вилучення до слідчих (розшукових) дій [6]. На наше переконання, такий висновок лише констатує заборону пізнання отриманих відомостей внаслідок тимчасового доступу до речей і документів. Натомість, кінцева мета заходу забезпечення залишається невизначеною. Тобто, оминаючи пізнавальний аспект цього заходу забезпечення, втрачається будь-яка необхідність його реалізації. Важливо зауважити, що право клопотати про надання тимчасового доступу до речей і документів має не тільки сторона обвинувачення, а й сторона захисту. Але якщо розглядати тимчасовий доступ до речей і документів відокремлено від його початкової мети, сторона захисту позбувається можливості процесуального механізму збирання доказів, коли сторона обвинувачення матиме монопольне положення щодо цього. Позбавивши сторону захисту перспективи збирати докази через тимчасовий доступ до речей і документів, практично відбувається порушення засад верховенства права, законності та змагальності сторін.

Схоже положення має нормативне регулювання запобіжного заходу у вигляді тимчасового вилучення майна (ст. 167 КПК України), який може здійснюватися під час проведення обшуку або огляду (ч. 2 ст. 168 КПК України). Останні є слідчими (розшуковими) діями, які за правовою природою мають пізнавально-пошуковий характер. Враховуючи зазначене, доречно стверджувати про існування відповідного зв'язку між тимчасовим вилученням майна зі слідчими (розшуковими) діями, зокрема у їх спільній меті – сприяти збиранню і збереженню доказів. Тому недоцільно вилучати майно без реалізації пізнавального аспекту вчинення такої дії, коли власне обшук та огляд, під час яких здійснюється вилучення

майна, прямо передбачають збирання доказів. Відповідно застосування тимчасового вилучення майна поза строками досудового розслідування має незмінну мету – слугувати процесуальним засобом отримання нових доказів та перевірки наявних [7, с. 154]. Крім того інститут тимчасового вилучення майна є невід'ємним елементом діяльності з доказування в кримінальному провадженні Тобто вказаний інститут доцільно розглядати як невід'ємний елемент діяльності з доказування у кримінальному провадженні [8, с. 7]. У підсумку, тимчасове вилучення майна, разом з іншими розглянутими заходами забезпечення кримінального провадження, відіграє важливу роль у системі процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого.

До того ж в науковій літературі наголошується, що приписи КПК України не регламентують жодного заходу забезпечення кримінального провадження, у результаті застосування якого під час досудового кримінального провадження можна було б зафіксувати подання доказів слідчому, прокурору та забезпечити права людини на власність [9, с. 9]. В ролі такого заходу забезпечення кримінального провадження як раз може бути тимчасове вилучення майна.

Таким чином, після закінчення (зупинення) строків досудового розслідування може виникнути необхідність в застосуванні тимчасового вилучення майна для формування та перевірки інформаційно-доказової бази.

Для дієвого запобігання можливості приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження майна законодавець передбачив можливість застосовувати щодо нього арешт (ст. 170 КПК України). В розрізі нашого дослідження принциповою є вказівка, що накладення арешту на майно допускається за наявності розумних підозр вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення. Пізнавальна сторона арешту майна знаходить своє втілення у змісті ч. 3 ст. 170 КПК України, яка визначає накладення арешту на майно фізичної чи юридичної особи за наявності підстав вважати, що воно відповідає критеріям, притаманним речовим доказам (ст. 98 КПК України). Тобто арешт майна також виступає як один із процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого, так як полягає у отриманні нових знань щодо об'єктів, які мають процесуальний статус речового доказу.

Щодо останнього заходу забезпечення, який, з нашого погляду, має вагоме значення у процесі доказової діяльності, варто зазначити, що попри законодавче віднесення затримання особи до категорії тимчасових запобіжних заходів з метою вчинення процесуального примусу (ч. 2 ст. 176 КПК України), розуміння його правової природи залишається дискусійним питанням, адже здійснення затримання нерідко супроводжується

ся проведенням слідчих (розшукових) дій. Хоча В. В. Вапнярчук наголошує, що затриманню не властиві пізнавальні риси [10, с. 223], на нашу думку, здійснення затримання завжди передбачає пошук та огляд особи на предмет наявності слідів вчинення кримінального правопорушення.

В межах гносеології пошук є різновидом пізнання та характеризується вчиненням активних дій при здійсненні пошукової діяльності. Зокрема у тлумачному словнику зазначено, що пошук полягає у розшукуванні кого-небудь, чого-небудь [11, с. 1099]. В цьому плані пізнавальний характер затримання особи передбачає відповідну послідовність дій, першими з яких виступають пошук та огляд особи, з подальшим фактичним та юридичним затриманням особи, що трансформується в процесуальний засіб пізнавальної діяльності слідчого.

З урахуванням розглянутого впливу окремих заходів забезпечення на здійснення доказування у кримінальному провадженні, існує острах того, що після завершення (зупинення) досудового розслідування, фактично відбуватиметься продовження строку пізнання причинних зв'язків між вчиненим кримінальним правопорушенням і особою, яка викривається, не дивлячись на те, що законодавець прагнув обмежити фактичний строк збирання та перевірки доказів, щоб попередити безперервність та невизначеність процесу доведення винуватості особи шляхом пошуку обвинувальних доказів на наступних стадіях кримінального провадження.

Таким чином, відсутність комплексного нормативного регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого призводить до того, що заходи забезпечення кримінального провадження можуть бути використані для забезпечення доведеності винуватості особи у вчиненому кримінальному правопорушенні поза межами строків досудового розслідування.

З метою системного вирішення розглянутих проблем нормативного регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого в частині можливості / неможливості застосування заходів забезпечення кримінального провадження поза межами строків досудового розслідування (закінчення, зупинення строків) необхідно у кримінальному процесуальному законі більш широко врегулювати засоби пізнавальної діяльності слідчого. До останніх мають бути включені не лише слідчі (розшукові) дії, а й окремі заходи забезпечення кримінального провадження, що мають пізнавальний характер.

Висновки. Процесуальний аспект пізнавальної діяльності слідчого виявляється у використанні слідчим засобів виявлення, фіксування та перевірки доказової інформації, що регулюються нормами кримінального процесуального закону. До процесуальних засобів пізнавальної діяльно-

сті слідчого належать не лише слідчі (розшукові) дії, а й окремі заходи забезпечення кримінального провадження. Зокрема процесуальними засобами пізнання слідчого є такі заходи забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, арешт майна, затримання. Шляхом реалізації останніх слідчий здійснює пізнання обставин вчиненого кримінального правопорушення. Однак пізнавальна природа деяких заходів забезпечення кримінального провадження обумовлює недосконалість нормативного розмежування слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження, враховуючи їхнє загальне визначення у нормах кримінального процесуального закону (ст.ст. 131, 223 КПК України).

З огляду на зміст ч. 8 ст. 223 КПК України та враховуючи пізнавальну сутність окремих заходів забезпечення кримінального провадження виникає питання щодо можливості чи неможливості застосування останніх поза межами строків досудового розслідування для з'ясування обставин вчиненого кримінального правопорушення. Оскільки вказана норма КПК України не містить заборони щодо пізнавальної діяльності слідчого саме шляхом застосування заходів забезпечення кримінального провадження після закінчення строків розслідування. Аналогічне спірне питання виникає в контексті змісту норми ч. 5 ст. 280 КПК України, тому що положення останньої не обмежують слідчого щодо здійснення пізнання обставин вчинення кримінального правопорушення через реалізацію заходів забезпечення у зупиненому кримінальному провадженні. Окрім того, розглянуті проблеми нормативного регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого не сприяють забезпеченню таких загальних засад кримінального провадження як верховенство права, законність та розумність строків.

Вирішення вказаних проблем нормативного регулювання процесуальних засобів пізнавальної діяльності слідчого має відбуватися шляхом нормативного розширення таких засобів. До системи пізнавальних засобів слідчого, крім слідчих (розшукових) дій мають бути включені окремі заходи забезпечення кримінального провадження, що характеризуються пізнавальною спрямованістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лоскутов Т.О. Кримінальне переслідування, здійснюване слідчим: монографія. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2011. 164 с.
2. Лисаченко С.Л. Засоби отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні: монографія. Харків: Право, 2021. 280 с.

3. Стратонов В.М. Теоретичні основи та практика пізнавальної діяльності слідчого: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ., 2010. 36 с.
4. Журавель В.А. Слідчі (розшукові) дії як засоби формування доказів за чинним Кримінальним процесуальним кодексом України. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2013. Вип. 13. С. 22-30.
5. Никоненко М.Я. Види заходів забезпечення кримінального провадження та їх місце і роль у процесі доказування. *Судова апеляція*. 2014. № 1. С. 49-54.
6. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: Витяг від 07.02.2014. Вищий спеціалізований суд. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14#Text> (дата звернення: 30.01.2024).
7. Беспалько І.Л. Особливості застосування заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 75. Ч. 2. С. 151-157.
8. Галась І.А. Тимчасове вилучення майна як захід забезпечення кримінального провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро: ДДУВС. 2019. 18 с.
9. Бабенко І.Ю. Сучасні гарантії реалізації прав людини на стадії досудового розслідування за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь: ДЮІ МВС України. 2021. 16 с.
10. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування: монографія. Харків: Юрайт, 2017. 408 с.
11. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.